

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ УМОВ ПРАЦІ НА ЗАНЯТТЯХ З ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОЇ ТВОРЧОСТІ

*Срібна Ю.А.
м. Полтава*

***Анотація.** У статті розкриваються правила техніки безпеки та санітарно-гігієнічні вимоги, яких потрібно дотримуватися, щоб уникнути травмування на заняттях з декоративно-прикладної творчості.*

***Ключові слова:** техніка безпеки, санітарно-гігієнічні вимоги, умови праці, декоративно-прикладна творчість.*

З відновленням державності відроджуються національні символи та духовні обереги. Декоративно-прикладна творчість живе на основі спадковості традицій і розвивалось в історичній послідовності як колективна художня діяльність. Вона має глибинні зв'язки з історичним минулим. Ніколи не розриває ланцюжка локальних і загальних законів, які передаються із покоління в покоління, збагачуються новими елементами.

Декоративно-прикладна творчість – це особлива галузь художньої творчості, яка підпорядкована своїм законам розвитку, має свою особливу художньо-образну мову. Основна її мета – естетичне освоєння матеріального світу, художнє оформлення довкілля. Митці своїми роботами намагаються естетично прикрасити побут людини, її життєдіяльність, сповідуючи основний принцип єдності краси і доцільності. Водночас декоративно-прикладна творчість є образною основою життя, формує естетичні погляди людини, активно впливає на її емоції, думки й почуття [9].

Декор у перекладі з латини означає «прикрашати». «Декоративність – якісна особливість мистецького твору, що визначається його композиційно-пластичним і колористичним ладом і виступає як одна з форм краси... Тією чи іншою мірою декоративність проявляється в усіх видах просторових мистецтв, а в декоративно-прикладному слугує головною формою вираження змісту і художньої образності... Якість декоративності вимагає особливих прийомів, типу художньо-образного мислення, міфопоетичного ставлення до дійсності» [5].

Народна декоративно-прикладна творчість зародилось у первісному суспільстві, коли людина жила в умовах родового ладу, а засоби для існування добувала примітивними знаряддями. Пам'ятки кожної конкретної епохи показують, як люди навчилися працювати з природними матеріалами і що з них виготовляти, яку силу надавати їм за допомогою символів-знаків (орнаменту) і що робило звичайні речі побутового призначення творами мистецтва.

На всіх етапах історичного розвитку твори народної декоративно-прикладної творчості, залишаючись невід'ємною частиною матеріальної культури, водночас є важливою галуззю духовної культури народу. Основи художнього, духовного, естетичного в них невіддільні від утилітарного, їхня єдність обґрунтовує глибоку життєву правду народного мистецтва.

Українська декоративно-прикладна творчість в процесі свого історичного розвитку набула широкого визнання у нашій країні та за кордоном. У його предковічних образах, зручних утилітарних формах і динамічних мотивах орнаменту містяться символи втаємниченої чарівної природи, складні перипетії нашої історії, особливості побуту, доброта і щедрість душі українського народу [1].

Народні художні промисли – одна з історично зумовлених організаційних форм народної декоративно-прикладної творчості, яка являє собою товарне виготовлення художніх виробів при обов'язковому застосуванні творчої ручної праці .

Сьогодні декоративно-прикладна творчість розглядається як важлива художня цінність, що виконує численні функції – пізнавальну, комунікаційну, естетичну та ін.

Життя підтверджує, що декоративно-прикладна творчість збагачується новими аспектами філософсько-естетичного звучання, його змістовна краса потрібна людині, в наш час зростає його художньо-культурна цінність.

Декоративно-прикладна творчість – предметно-духовний світ людини. Він включає в себе численні види художньої практики – це плетіння і ткання, розпис і вишивка, різьблення і виточування тощо. Одні види – кераміка, обробка кістки і каменю, плетіння – виникли на зорі людської цивілізації, інші – молоді: мереживо, гобелен, витинанки з паперу [7].

У сучасних умовах інтеграції суспільства особливої актуальності набуває завдання сформованості у молодого покоління чотирьох основних життєво – необхідних компетенцій: уміння жити, уміння жити з людьми, уміння бути успішним, уміння вчитися. Актуальні проблеми розвитку сучасного суспільства безпосередньо пов'язані з формуванням у людини здоров'язберігаючої компетентності, екологічної безпеки та культури під час виготовлення виробів декоративно-прикладної творчості.

Охорону життя і здоров'я громадян віднесено до пріоритетних напрямів стратегічної політики України. Концептуально важливі положення відображені в основних нормативно-правових документах із охорони праці.

Основні документи з охорони праці:

Конституція України – основний закон, що забезпечує права громадян на охорону праці. Це обумовлено в Конституції України: ст.668, №49; ст.669, №31; ст.145, №34; ст.274, №14; ст.205, №6; ст.47.

Закон України «Про охорону праці» визначає основні положення щодо реалізації конституційного права громадян на охорону їх життя і здоров'я у процесі трудової діяльності, на належні, безпечні і здорові умови праці,

Регулює за участю відповідних органів державної влади відносини між роботодавцем і працівником із питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні.

У Законі України «Про охорону праці» зазначено, що охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі саме трудової діяльності.

Права громадян на охорону праці в освітній галузі регламентуються цілим рядом документів, зокрема Законом України «Про освіту», Положенням про Міністерство освіти України, Типовим положенням про службу охорони праці, затвердженим наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці, Положенням про організацію охорони праці та порядок розслідування нещасних випадків у навчально-виховних закладах. Вони визначають єдину систему організації роботи з охорони праці, яка поширюється на всі навчально-виховні заклади України незалежно від підпорядкування і форми власності, та регламентують обов'язки структурних підрозділів і посадових осіб щодо забезпечення здорових і безпечних умов праці [6, 8].

Заклад освіти гарантує безпечні та нешкідливі умови навчання, режим роботи, умови для фізичного розвитку та зміцнення здоров'я, формує гігієнічні навички та засади здорового способу життя студентства. Забезпечення безпечних і нешкідливих умов навчання, праці та виховання у закладах освіти покладається на їх власника або уповноважений ним орган, керівника закладу освіти.

Охорону життя і здоров'я громадян віднесено до пріоритетних напрямів стратегічної політики України. Концептуально важливі положення відображені в основних нормативно-правових документах із охорони праці.

Керівництво і відповідальність за організацію охорони праці під час проведення

навчання в майстернях навчального закладу покладається на керівника відповідно до Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах. Він створює здорові і безпечні умови для проведення занять; наказом призначає відповідальних осіб, які зобов'язані контролювати створення безпечних умов навчання та праці, стежити за виконанням учнями цих Правил та відповідних інструкцій з охорони праці на робочому місці в майстернях; затверджує інструкції з охорони праці (безпеки життєдіяльності) для учнів під час навчання в майстернях; організовує роботу щодо забезпечення учнів справними обладнанням та пристроями; організовує проведення технічного обслуговування та ремонту обладнання в майстернях; організовує один раз на три роки навчання вчителів, викладачів, майстрів, інструкторів виробничого навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності з наступною перевіркою знань відповідно до Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Державного комітету з нагляду за охороною праці України [1,2].

Перед початком роботи викладач проводить вступний інструктаж з правил роботи з ножем, ножицями, голками тощо.

1. Загальні вимоги безпеки

1. До занять допускаються студенти, які пройшли інструктаж з охорони праці, про безпечні методи роботи.

2. Кожен студент зобов'язаний знати й точно виконувати правила безпечної праці.

3. Своєчасно приходити на заняття, займати своє робоче місце.

4. Використовувати навчальний час для виконання завдання і не відволікатися розмовами, своєчасно й високоякісно виконувати доручену справу.

2. Вимоги безпеки до початку занять:

1. Ретельно підготувати своє робоче місце до роботи.

2. Уважно вислухавши викладача і одержавши завдання, перевірити ще раз справність обладнання, інструментів особистого користування, наявність матеріалів.

3. Вимоги безпеки під час роботи:

1. Не можна працювати несправним і тупим інструментом, використовувати інструмент лише за призначенням.

3. Користуватися прийомами роботи з інструментами, як показав викладач.

4. Інструменти та обладнання мають зберігатися в призначеному місці.

5. Під час роботи студент повинен тримати своє робоче місце в належному порядку, а після роботи акуратно прибрати його.

4. Вимоги безпеки після закінчення роботи:

1. Прибрати своє робоче місце: скласти відповідний інвентар.

2. Вимити руки з милом і витерти рушником.

На санітарно-гігієнічний аспект заняття впливають не лише фактори безпосередньо самого заняття, його зміст і методики навчання, а й багато інших зовнішніх факторів, які тією чи іншою мірою впливають і зумовлюють його якість. До таких відносяться:

- гігієна навчальних приміщень, праці викладача та студентів;
- фізіологічно-гігієнічні передумови організації процесу навчання;
- організація та зміст гігієнічного навчання й виховання студентів.

Перераховані компоненти в синтезі їх реалізації на занятті виражають суть його санітарно-гігієнічного аспекту.

Санітарно-гігієнічні вимоги.

1. Студенти повинні працювати у фартушках і наруківниках, волосся прибране.

2. Дотримуватися акуратності в роботі.

Особлива увага на заняттях з декоративно-прикладної творчості повинна приділятися освітленню навчальних приміщень. Оптимальне освітлення, при якому забезпечуються високий рівень зорових функцій і загальної працездатності студентів, становить 1000-1200 лк. Освітлення повинно бути не тільки достатнім, а й рівномірним. Найбільш сприятливим є природне освітлення робочих поверхонь у навчальних приміщеннях при лівосторонньому розміщенні вікон. Освітленість приміщення знижується на 50-70 %, якщо вікна забруднені. Тому за санітарно-гігієнічними вимогами зовнішню сторону вікон треба мити 3-4 рази на рік, а внутрішню поверхню – 1-2 рази на місяць. Навчальні приміщення повинні бути забезпечені сонцезахисними пристроями. Температура повітря восени та взимку у майстерні трудового навчання повинна бути 21, 18, 17 С відповідно для I, II, III, IV кліматичних зон. Оптимальний мікроклімат і якість повітряного середовища в майстерні благотворно впливають на зміцнення здоров'я студентів [2, 4].

Відносна вологість повітря у майстернях не повинна перевищувати 60 %, оптимальна вологість – 40 %. Швидкість руху повітря відповідно до гігієнічних вимог повинна бути 0,2-0,4 м/с. Вміст вуглекислоти в повітрі навчальних приміщень не повинен перевищувати 0,1 %, у спальних приміщеннях – 0,07 % (в атмосферному повітрі він становить 0,03 %). Збільшення вуглекислоти в повітрі навчальних приміщень у 3-5 разів не впливає шкідливо на організм, але при цьому підвищується температура повітря, збільшується кількість мікроорганізмів, у т. ч. патогенних, зростає запиленість повітря. Тому вміст вуглекислоти в повітрі навчальних приміщень розглядається як один із показників зміни середовища. Чистота повітря в майстерні забезпечується їх провітрюванням під заняттями [2, 4].

Належні умови життєдіяльності викладачів та студентів закладу вищої освіти – об'єктивний атрибут її ефективності. Людина, її життя та здоров'я є домінуючим пріоритетом нашої держави. Щоб уникнути травмування при виготовленні виробів декоративно-прикладної творчості, потрібно дотримуватися відповідних правил.

Отже, охорона праці є одним із найважливіших стратегічних напрямків соціальної політики держави. Кожен працівник закладу освіти зобов'язаний визнавати життя і здоров'я студентів однією з найвищих соціальних цінностей, формувати команду однодумців серед викладачів ЗВО, створюючи належні умови для всіх, ретельно продумавши план роботи, спільно виховувати здорове покоління, адже саме від нього залежить стан продуктивних сил країни, її економічний, оборонний, інтелектуальний, духовний потенціал, ресурс розвитку суспільства, безпека держави.

Список використаної літератури

1. Антонович Є.А, Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно прикладне мистецтво. / Є.А. Антонович, Р.В. Захарчук-Чурай, М.Є. Станкевич – Львів, в-во «Світ» – 1992 р. С. 60–62, С. 170, 209.
2. Бедрій Я. І. Охорона праці: навч. посібник / Я.І. Бедрій, С.І. Дембіцький, С.С. Джигирей [та ін.]. – Львів: ТОВ «Е. К.К. К.О», 1997.
3. Васильчук М.В. Збірник нормативних документів з безпеки життєдіяльності / М.В. Васильчук, Н.Й. Дуброва. – К.: Основа, 2007. – 944с.
4. Величко С.П. Лабораторний практикум з безпеки життєдіяльності: навч. посібник / С.П. Величко, І.Л. Царенко. – К.: Професіонал, 2008. – 192 с.
5. Декоративно-ужиткове мистецтво. Словник: В 2-х т. / під заг. ред. Запаско Я.П. – Львів: Афіша, 2000. – Т. 1. – 365 с.
6. Державний реєстр міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці. – К.: Основа, 1998.
7. Кара-Васильєва Т.В., Чегусова З.А. Декоративне мистецтво України ХХ століття. У пошуках «великого стилю». / Т. В. Кара-Васильєва, З. А. Чехусова – Київ:Либідь, 2005. – 280 с.

8. Катренко Л.А. Охорона праці в галузі освіти / Л.А. Катренко, І.П. Пістун. – Суми: Університетська.
9. Орушко С.І. Декоративно-прикладне мистецтво і його навчально-виховний потенціал / С.І. Орушко // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – 2009. – № 1. – С. 152–158.

ПРАВИЛА БЕЗПЕЧНОЇ ПРАЦІ УЧНІВ 5 КЛАСУ ПІД ЧАС ВИГОТОВЛЕННЯ АПЛІКАЦІЇ З ТЕКСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

*Міняйло В.І.
м. Полтава*

Трудове навчання школярів – важлива складова частина всієї системи трудового навчання, виховання й політехнічної освіти молоді. Розв'язується широке коло виховних питань: виховується гарне ставлення до праці – творчий підхід до трудових завдань, уміння й бажання працювати на загальну користь, у колективі, а також суспільні мотиви праці, виробляються навички культури праці: акуратності, бережливого ставлення до матеріалів та результатів своєї і чужої роботи, її планування.

В останні роки в нашій державі вдосконалюється законодавча база охорони праці, що визначає права та обов'язки як викладача, так і школярів. Пріоритетним залишається збереження життя і здоров'я учасників трудової діяльності. Саме тому вчителю необхідно, забезпечуючи налагоджену роботу з охорони праці у навчальному процесі, забезпечувати здорові та безпечні умови роботи, попередження травматизму, обладнання і технічних засобів навчання, створювати оптимальний режим роботи і навчання. Проблеми поліпшення умов праці та навчання учасників навчально-виховного процесу, попередження їх травматизму, є одним з найактуальніших питань сучасного освітнього закладу.

Проектно-технологічна система трудового навчання – це логічна структура організації навчально-виховного процесу, що має визначену мету, завдання, зміст, форми, методи, оснований на проектно-технологічній діяльності учнів і націлена на певний результат. На цій системі базувалася трудова підготовка підростаючого покоління останніх декількох років.

Проектно-технологічна компетентність – це здатність учня застосовувати знання, уміння, навички у процесі проектно-технологічної діяльності учнів для виготовлення виробу від творчого задуму до його втілення у готовий продукт за обраною технологією. Для формування ключових і предметних компетентностей у зміст предмета закладено наскрізні змістові лінії: «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість та фінансова грамотність». Призначення цих наскрізних інтегрованих змістових ліній – формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння з різних предметів у реальних життєвих ситуаціях або виконання практичних завдань, наближених до життя.

Змістова лінія «Здоров'я і безпека» націлена на формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь. Учні 5–6 класів у процесі трудового навчання орієнтують: розуміти необхідність дотримання правил безпечної праці та організації робочого місця; безпечно користуватися побутовими електроприладами; дотримуватися послідовності дій при виявленні пошкоджень чи несправностей побутових електроприладів; критично ставитися до інформації про